PREDKLADACIA SPRÁVA

Úrad pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky ako ústredný orgán štátnej správy pre územné plánovanie, výstavbu a vyvlastnenie predkladá materiál „Architektonická politika Slovenska“ (ďalej len „Architektonická politika“) ako iniciatívny materiál.

Podľa Štúdie architektonických politík v Európe (Architecture Policies in Europe, The Architects', Council of Europe 2023) je Slovensko jednou z posledných dvoch krajín EU, ktorým takáto politika ešte chýba.

Architektúra ako základný prvok kultúry a života v európskych krajinách zohráva dlhodobo významnú úlohu pri utváraní verejného priestoru, prostredia pre každodenný život, aj hodnotového rámca spoločnosti. Potvrdzuje to Davoská deklarácia (2018) so svojou víziou vysokokvalitnej Baukultur, iniciatíva Európskej komisie Nový európsky Bauhaus, ktorá prepája udržateľnosť, estetiku a inklúziu v tvorbe priestoru, ako aj Barcelonská deklarácia (2023) – najnovší spoločný postoj európskych ministrov, ktorý architektúru vníma ako hodnotu s významným dopadom na verejné prostredie, kolektívnu identitu a kvalitu života. Tieto princípy nadväzujú aj na rámec udržateľného mestského rozvoja publikovaný Spoločným výskumným centrom (JRC) Európskej komisie, ktorý ako jeden z nástrojov prispieva k praktickému a finančnému napĺňaniu európskych cieľov v predmetnej oblasti. Výsledkom je ucelený politický blok, ktorý vníma architektúru nielen ako dizajn, ale ako strategickú sociálnu, kultúrnu a environmentálnu hodnotu.

Väčšina európskych krajín považuje architektúru za národnú prioritu, pretože ovplyvňuje všetky aspekty života vrátane kultúry, hospodárskeho života a celkovo verejnej sféry. Vysokokvalitné zastavané prostredie zohráva pri hospodárskom raste, sociálnom začleňovaní, odolnosti proti zmene klímy a kultúrnej dynamike významnú úlohu. Cieľom Architektonickej politiky je využiť tento potenciál a vytvoriť prierezovú verejnú politiku.

Vystavané prostredie Slovenska ponúka veľký priestor na zlepšenie a je potrebné sa ním zaoberať ako celospoločenskou problematikou. Pohľad na krajinu Slovenska odhaľuje nepriaznivý vývoj, ktorý zahŕňa problematiku široko rozptýlenej výstavby a suburbanizácie, erózie kultúrneho dedičstva, alarmujúceho znečistenia životného prostredia a v určitých prípadoch aj iracionálnych urbanistických a architektonických riešení bez dlhodobej vízie. Je zrejmé, že nevhodné riešenia môžu negatívne ovplyvniť prínos územného plánovania znehodnotiť vizuálnu kultúru, oslabiť národnú ekonomiku a tým znížiť skutočnú hodnotu prostredia, s negatívnym dopadom na kvalitu života a bývanie obyvateľstva.

Architektonická politika je nelegislatívny strategický dokument s celoštátnou pôsobnosťou. Stanovuje základné ciele v strednodobom až dlhodobom horizonte, ktoré povedú k zvýšeniu kvality zastavaného prostredia a života obyvateľov Slovenska.

Účelom architektonickej politiky je reagovať na kvalitu vystavaného prostredia na Slovensku, a to stanovením nasledujúcich cieľov:
a) sformulovanie konkrétnych požiadaviek na kvalitu rozvoja sídel a realizáciu stavieb a určenie spôsobu, akým ju možno dosiahnuť,
b) prepojenie územného plánovania na strategický regionálny rozvoj a harmonizácia ich vzájomných vplyvov,

c) zlepšenie postavenia profesie architekta, urbanistu a odborníka na infraštruktúru, navrhovanie, projektovanie a zhotovovanie stavieb,
d) zvýšenie povedomia o význame architektúry, urbanizmu a stavebnej kultúry pre kvalitu života a budovanie vzťahu k vystavanému prostrediu.

Architektúra je tiež jedným zo sektorov kreatívneho priemyslu, a aj Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030, o. i. predpokladá, že Úrad pre územné plánovanie a výstavbu SR pripraví Architektonickú politiku v spolupráci so Slovenskou komorou architektov do konca roka 2025.

Návrh informácie o príprave Architektonickej politiky bol predložený na rokovanie Rady vlády Slovenskej republiky pre regionálny rozvoj a politiku súdržnosti Európskej únie, ktorá ho vzala na vedomie uznesením č. 28/2025.

Architektonická politika, ako strategický dokument s celoštátnym dosahom, podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších prepisov, je aktuálne v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie. Dňa 01.04.2024 bolo zverejnené a rozoslané Oznámenie o strategickom dokumente. Dňa 30.04.2024 bol určený Rozsah hodnotenia strategického dokumentu. Podľa Rozsahu hodnotenia bola vypracovaná Správa o hodnotení strategického dokumentu, ktorá bola zverejnená a rozoslaná na pripomienkovanie 04.07.2025. Verejné prerokovanie sa konalo dňa 15.07.2025 pričom požiadavky zo správy o hodnotení strategického dokumentu boli zapracované do návrhu dokumentu. Odborný posudok bol následne predložený 28. 10. 2025. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky vydalo 14. 11. 2025 stanovisko, ktorého výsledkom je odporúčanie prijať Architektonickú politiku.

V rámci implementácie architektonickej politiky, konkrétne počas rozpracovania jednotlivých opatrení, budú vypracované analýzy, ktoré identifikujú a vyhodnotia finančné dopady navrhovaných regulácií. Finančné krytie navrhovaných opatrení bude realizované z rozpočtov a z ďalších dostupných externých zdrojov a výhľadovo zo zdrojov Politiky súdržnosti EÚ po roku 2028, v závislosti od charakteru, rozsahu a hlavného gestora navrhnutých opatrení.

Cieľom Architektonickej politiky je zlepšiť život na Slovensku, pričom realizácia navrhovaných opatrení by znamenala pozitívny vplyv najmä v oblasti zvyšovania kvality života, podpory inklúzie a udržateľného rozvoja sídiel, ako aj pozitívne vplyvy na podnikateľské prostredie v dôsledku zlepšenej predvídateľnosti plánovacích procesov a posilnenia odborných činností. Pozitívne vplyvy sú predpokladané aj na kvalitu a efektívnosť služieb verejnej správy pre občana v dôsledku digitalizácie a štandardizácie procesov, ako aj na informatizáciu spoločnosti v oblasti územného plánovania. Všetky finančné dôsledky na rozpočet verejnej správy vplývajúce z implementácie Architektonickej politiky sa budú realizovať v rámci schválených limitov rozpočtov dotknutých kapitol štátneho rozpočtu/subjektov verejnej správy pri dodržaní celkového limitu verejných výdavkov na príslušný rozpočtový rok. Vplyv na manželstvo, rodičovstvo a rodinu nie je predpokladaný.